

ВПЛИВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

*Дмитрій Кукурудза,
аспірант кафедри географії України і туризму*

У сучасних умовах трансформації територіальної організації суспільства, децентралізації публічного управління, реформи системи охорони здоров'я та загострення соціально-демографічних проблем міських територіальних громад питання сталого розвитку набувають особливої актуальності. Міські громади Подільського регіону України (Вінницької, Хмельницької та Тернопільської областей) перебувають у ситуації багатовекторних викликів, серед яких депопуляція малих і середніх міст, старіння населення, міграційні втрати, нерівномірність соціальної інфраструктури, дефіцит кваліфікованих кадрів та обмеженість фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

У цих умовах принципи сталого розвитку виступають не лише теоретичною концепцією, а й практичним інструментом модернізації системи охорони здоров'я на локальному рівні. Вони забезпечують інтеграцію соціальних, економічних, просторових та екологічних чинників у процес організації медичної сфери міських громад, формуючи основу для підвищення її доступності, якості та довгострокової життєздатності.

Медична сфера міських громад Поділля є одним із ключових компонентів соціальної інфраструктури та визначальним чинником якості життя населення. Вона безпосередньо впливає на демографічні процеси, трудовий потенціал, соціальну стабільність і інвестиційну привабливість територій. Її функціонування дедалі більше залежить від здатності органів місцевого самоврядування інтегрувати принципи сталого розвитку у стратегічне планування, бюджетну політику, просторове зонування та міжмуніципальну співпрацю.

Концепція сталого розвитку ґрунтується на поєднанні трьох взаємопов'язаних вимірів – економічного, соціального та екологічного. У контексті організації медичної сфери міських громад пріоритетного значення набуває соціальний компонент, доповнений просторово-функціональною логікою розміщення закладів охорони здоров'я, транспортною доступністю та екологічною безпечністю медичного середовища.

До ключових принципів сталого розвитку, що безпосередньо впливають на формування та функціонування медичної сфери міських громад Подільського регіону, належать:

принцип соціальної справедливості та інклюзивності, що передбачає рівний доступ населення до первинної, вторинної та спеціалізованої медичної допомоги незалежно від місця проживання та соціального статусу;

територіальна збалансованість, орієнтована на подолання просторових диспропорцій між центральними та периферійними зонами громад;

орієнтація на довгострокову стійкість системи охорони здоров'я, а не на короткострокову оптимізацію видатків;

принцип партнерства та субсидіарності, що передбачає взаємодію органів влади, медичних закладів, громадських організацій і приватного сектору;

адаптивність медичної інфраструктури до демографічних, епідеміологічних, економічних та інституційних змін.

З позицій суспільної географії система охорони здоров'я розглядається як просторово організована мережа закладів, ефективність якої визначається не лише їх кількістю, а й радіусом обслуговування, транспортною доступністю, функціональною ієрархією та відповідністю реальним потребам населення.

Міські громади Подільського регіону характеризуються значною внутрішньою диференціацією. Навіть у межах однієї області спостерігаються істотні відмінності у рівні урбанізації, демографічній структурі, бюджетній спроможності та забезпеченості медичними ресурсами. Це зумовлює необхідність формування диференційованих моделей організації медичної сфери, адаптованих до локальних умов розвитку.

Традиційна модель розміщення закладів охорони здоров'я, сформована за умов іншої просторово-економічної структури, дедалі частіше виявляється малоефективною. Оптимізація мережі лікарень, скорочення стаціонарних відділень, дефіцит медичного персоналу та низька завантаженість окремих закладів призводять до зниження доступності та якості послуг.

У цьому контексті принципи сталого розвитку стимулюють перехід до функціонально оптимізованої моделі медичної інфраструктури, що включає:

розвиток госпітальних округів і кластерних форм організації медичних послуг;

посилення ролі центрів первинної медико-санітарної допомоги;

впровадження телемедичних технологій;

розвиток мобільних медичних бригад;

інтеграцію медичних і соціальних послуг.

Особливого значення в умовах Подільського регіону набуває розвиток телемедицини та цифрових сервісів, які дозволяють зменшити просторову нерівність у доступі до спеціалізованої допомоги та підвищити ефективність міжрегіональної взаємодії закладів охорони здоров'я.

Впровадження принципів сталого розвитку в організацію медичної сфери міських громад неможливе без використання інструментів просторового аналізу. Оцінка зон обслуговування, транспортної досяжності, навантаження на заклади та демографічних прогнозів дозволяє формувати раціональні мережі медичної інфраструктури.

Стратегічні документи розвитку міських громад Поділля дедалі частіше інтегрують питання охорони здоров'я з просторовим плануванням і соціально-економічною політикою, що відповідає логіці сталого розвитку.

Висновки. Принципи сталого розвитку істотно впливають на трансформацію організації медичної сфери міських громад Подільського регіону, формуючи нові підходи до планування, управління та просторового розвитку системи охорони здоров'я. Їх практична реалізація сприяє підвищенню доступності медичних послуг, зменшенню територіальних диспропорцій, зміцненню кадрового потенціалу та підвищенню соціальної стійкості громад.

Сталий розвиток у цьому контексті постає як прикладна модель адаптації медичної інфраструктури до сучасних викликів регіонального розвитку. Подальші дослідження доцільно спрямувати на кількісну оцінку ефективності сталих моделей охорони здоров'я та їх просторову диференціацію в межах Вінницької, Хмельницької та Тернопільської областей.

Список використаних джерел:

Кузишин А.В. Просторова диференціація соціальної сфери: орієнтири повоєнної відбудови України. *Наукові записки ТНПУ. Серія: Географія*. Тернопіль: СМП «Тайп», 2023. № 1 (54). С. 57-68.

Кузишин А.В., Поплавська І.В., Задворний С.І., Пушкар Б.Т., Горошко А.А. Особливості просторової диференціації територіальних громад: приклад Тернопільської області. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Природничі науки*. 2024. Випуск 1, С. 97-104.

Кузишин А.В., Поплавська І.В., Горошко А.А., Кварцяний С.М. Доступність послуг соціального спрямування в контексті адміністративної реформи: кейс Тернопільської області. *Природнича освіта та наука*, 2025. (3), 134-141.

Поплавська І.В., Кузишин А.В., Вовк Л.А., Похила Ю.В., Герасимчук Д.В. Просторова організація типів міського простору населених пунктів

Тернопільської області та вплив на неї адміністративно-територіальної реформи. *Природнича освіта та наука*, 2025. (4), 217-224.

Царик Л.П., Поплавська І.В. Організація соціальної сфери областей Подільського регіону: суспільно-географічне дослідження. *Наукові записки ТНПУ. Серія: Географія*. Тернопіль: СМП «Тайп». 2021. № 1 (50). С. 47-57.

Kuzyshyn A., Kuczabski A., Poplavska I., Zadvornyi S. Risk assessment of the social sphere development on the example of areas of the Carpathian-Podillia region (Ukraine). *Czasopismo Geograficzne*, 2022. 93(3): 473–493.

Kuzyshyn A., Kuczabski, A., Poplavska I. Regional Positioning of Development of the Social Sphere of Ukraine as a Guideline for Post-War Reconstruction. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska – Sectio M. Balcaniensis et Carpathiensis*, 2025. Vol 10, 9-28.